

บทที่ 8

การเรียกร้องสิทธิทรัพย์สินเดียวกัน

อสังหาริมทรัพย์นั้นถือหลักฐานทางทะเบียนเป็นสำคัญ แต่ในสังหาริมทรัพย์ธรรมดา กฎหมายถือหลักการครอบครองตามมาตรา 1303 เป็นสำคัญ แต่มีข้อยกเว้นในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษตามมาตรา 1302 สังหาริมทรัพย์บางอย่างซึ่งถึงแม้เมื่อมีการโอนจะต้องมีการเปลี่ยนชื่อทางทะเบียนด้วย เช่น อาวุธปืน รถยนต์ ก็ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษตามมาตรา 1302 ฉะนั้น จึงต้องบังคับตามมาตรา 1303 นอกจากนั้นมาตรา 1303 วรรค 2 ไม่ใช่บังคับถึงทรัพย์สินหายหรือทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยการกระทำผิด

มาตรา 1303 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลหลายคนเรียกเอาสังหาริมทรัพย์เดียวกันโดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ต่างกันไซ้ร้ ท่านว่าทรัพย์สินตกอยู่ในครอบครองของบุคคลใดบุคคลนั้นมีสิทธิยิ่งกว่าบุคคลอื่น ๆ แต่ต้องได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมีค่าตอบแทนและได้ครอบครองโดยสุจริต

ท่านมิให้ใช้มาตรานี้บังคับถึงสังหาริมทรัพย์ซึ่งระบุไว้ในมาตราก่อนและในเรื่องทรัพย์สินหาย กับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิด”

องค์ประกอบของมาตรา 1303

1. ต้องครอบครองทรัพย์สิน
2. ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมีค่าตอบแทน และ
3. ได้ครอบครองโดยสุจริต

ตามมาตรา 1303 นี้เป็นกรณีอ้างสิทธิในสังหาริมทรัพย์เดียวกัน ซึ่งจะรวมไปถึงอุปกรณ์หรือดอกผลของทรัพย์สินนั้นด้วยหรือไม่นั้น กรณีอุปกรณ์เมื่อมีการโอนทรัพย์สินไป ประทาน อุปกรณ์ย่อมต้องตกติดไปกับทรัพย์สินเป็นประธานเสมอตามมาตรา 147 วรรค 3 ดังนั้น จึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในเรื่องอุปกรณ์ และเช่นเดียวกันดอกผลของแม่ทรัพย์สิน

ใครก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติเรื่องคอกผลว่าจะตกให้แก่ใคร มาตรา 1303 จึงเป็นเรื่องของ
สิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์โดยเฉพาะ

คำว่า “โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ต่างกัน” ในคำแปลภาษาอังกฤษนั้นใช้คำว่า
“Where several persons claim to have reguired the same movable property under
difference titles” คำว่ากรรมสิทธิ์ซึ่งจะหมายถึงเฉพาะตามมาตรา 1336 เท่านั้นหรือไม่ แต่
คำว่าสิทธิหมายถึงสิทธิทั่ว ๆ ไป เช่น สิทธิจำนำ ตัวอย่าง เช่น นายคินกู้เงินนายฟ้า โดย
คกลงที่จะเอาสร้อยเพชรมาจำนำไว้เป็นประกันเงินกู้ แต่นายคินกลับไปกู้เงินนายลมโดย
นำสร้อยเพชรเส้นนั้นไปมอบไว้เป็นประกันเงินกู้กับนายลมด้วยเช่นนี้ นายฟ้าจะได้แย้ง
สิทธิกับนายลมในสายสร้อยเพชรนั้น ในสัญญาจำนำ ป.พ.พ.มาตรา 747 ผู้จำนำต้องส่ง
มอบทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนำสัญญาจำนำจึงจะสมบูรณ์ จึงไม่นำมามาตรา 1303 มาใช้กับ
ข้อเท็จจริงนี้ได้ และสิทธิต่าง ๆ ที่จะได้แย้งกันว่าใครมีสิทธิดีกว่าในสังหาริมทรัพย์เดียว
กันนั้น จำเป็นต้องเป็นทรัพย์สินอย่างเดียวกันหรือไม่ เช่น กรรมสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์ หรือ
จะ เป็นทรัพย์สินคนละอย่างได้หรือไม่ ซึ่งอาจนำมาตรา 1303 มาใช้เทียบเคียงใน
ฐานะเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 4

สัญญาเช่าสังหาริมทรัพย์มี ป.พ.พ.มาตรา 542 บัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า
“บุคคลหลายคนเรียกเอาสังหาริมทรัพย์อันเดียวกัน อาศัยมูลสัญญาเช่าต่างราย ท่านว่า
ทรัพย์ตกไปอยู่ในครอบครองผู้เช่าคนใดก่อนด้วยสัญญาเช่าทรัพย์นั้น คนนั้นมีสิทธิยิ่งกว่า
คนอื่น ๆ”เช่าทรัพย์สินเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เช่าและก่อให้เกิดเพียงบุคคลสิทธิบังคับ
ระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่า ต่างกับการเรียกร้องเอาสังหาริมทรัพย์เดียวกันโดยอาศัยหลัก
กรรมสิทธิ์ต่างกันตามมาตรา 1303 เช่น นายเอ ขายรถยนต์ให้นายบี โดยได้ไปโอนทาง
ทะเบียนที่กรมการขนส่งทางบกแล้ว แต่นายเอ ยังไม่ได้ส่งมอบรถยนต์ให้นายบี ต่อมา
นายเอนำรถยนต์คันนั้นไปขายให้นายซีโดยมอบรถยนต์คันนั้นให้นายซี ไป ซึ่งกรรมสิทธิ์
โอนไปยังนายบี แล้วโดยเป็นสัญญาซื้อขาย เพราะสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ธรรมดาไม่
มีแบบแต่อย่างใดเกิดโดยการแสดงเจตนา นายเอจึงไม่มีสิทธินำรถยนต์คันนั้นไปขายให้
ใครอีก การครอบครองของนายเอเป็นการครอบครองแทนผู้ซื้อ ผู้รับโอนจากนายเอภาย

หลังก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์เพราะเป็นการรับโอนจากผู้ที่ไม่มิตสิทธิตะโอนให้ นายเอ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานชกขออกทรัพย์ ความจริงเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิดตามมาตรา 1303 วรรค 2 มาตรา 1303 อาจเกิดขึ้นได้ยากแต่ถ้าเป็นกรณีที่ตกลงซื้อทรัพย์สินในเวลาที่ใกล้เคียงจนยากที่จะทราบว่าใครทำสัญญาก่อนหรือหลัง ก็อาจจะนำมาตรา 1303 มาใช้บังคับได้

และถ้าเป็นกรณีที่นายเอนำรถยนต์คันนั้นไปจำหน่ายแก่นายซี และได้มอบการครอบครองให้กับนายซี แล้ว นายเอ กลับไปทำสัญญาขายรถยนต์ให้นายบี โดยไม่ได้ส่งมอบรถยนต์ให้นายบี โดยตกลงว่าจะส่งมอบกันภายหลัง เช่นนี้ เป็นการได้แย้งระหว่างหลักกรรมสิทธิ์กับสิทธิจำหน่าย นายซี จึงมีสิทธิคิดกว่านายบี เพราะเป็นผู้ได้รับการครอบครองก่อนและผู้รับจำหน่ายเป็นผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่จำหน่าย โดยมีสิทธิที่จะบังคับจำหน่ายกับทรัพย์สินที่จำหน่าย และอ่านมาตรา 1303 มาใช้บังคับได้

แต่การที่บุคคลใดจะมีสิทธิคิดกว่านั้น นอกจากจะต้องมีทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองแล้ว ยังต้องประกอบด้วยการได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมีค่าตอบแทนและได้ครอบครองโดยสุจริตและได้ครอบครองตามสิทธินั้นแล้ว นอกจากนี้การรับโอนการครอบครองจะต้องรับโอนจากผู้ที่มีอำนาจที่จะโอนการครอบครองให้ด้วย เช่น ถ้ารับโอนการครอบครองจากผู้ที่ถูกทรัพย์มา ผู้รับโอนจะต้องคืนให้แก่เจ้าของ จะอ้างสิทธิครอบครองใช้ยื่นเจ้าของไม่ได้

บุคคลหลายคนที่เรียกร่องสังหาริมทรัพย์เดียวกันก็ต้องได้รับโอนสิทธิจากบุคคลเดียวกันซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะโอนสังหาริมทรัพย์นั้นให้ได้ เช่น กรรมสิทธิ์รวม ถือว่าถ้าผู้ทรงกรรมสิทธิ์รวมโอนให้ผู้รับโอนได้สิทธิไปเท่าที่ส่วนของเจ้าของกรรมสิทธิ์รวม นั้น (มาตรา 1361)

คำพิพากษาฎีกาที่ 844/2511 เมื่อซื้อทรัพย์รายเดียวกันจากผู้ขายต่างคนกัน โดยผู้ขายคนหนึ่งไม่มีอำนาจจะขายให้ จะนำบทบัญญัติมาตรา 1303 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับไม่ได้

มาตรา 1303 บัญญัติห้ามมิให้ใช้กับทรัพย์สินหาย ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิดตามมาตรา 1303 แต่กรณีเป็นตัวแทนหรือผู้รับมอบอำนาจเจ้าของ ทำให้บุคคลภายนอกหลงเข้าใจผิดว่าเป็นผู้มีอำนาจที่จะขายจำหน่ายประการอื่นใดได้ ซึ่งทำให้เจ้าของสังหาริมทรัพย์นั้นถูกกฎหมายปิดปากที่จะอ้างสิทธิเรียกคืนจากผู้ที่ได้รับโอนไปมิได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 821 และมาตรา 822 แต่มีบทบัญญัติในเรื่องการยืมใช้คงรูปซึ่งถือว่าผู้ยืมได้รับสิทธิครอบครองทรัพย์สินนั้น และกรณียืมใช้สิ้นเปลือง เมื่อส่งมอบแล้วถือว่ากรรมสิทธิ์ได้โอนไปยังผู้ยืมด้วย ดังนั้น ถ้าผู้ยืมเอาทรัพย์สินนั้นไปจำหน่าย ผู้รับจำหน่ายมีสิทธิยึดถือทรัพย์สินนั้นไว้ ถ้าผู้ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินไปโอนให้บุคคลอื่น เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิติดตามเอาคืน โดยไม่จำเป็นต้องชดใช้ราคา และถ้ามีบทกฎหมายพิเศษ เช่น พระราชบัญญัติโรงรับจำนำก็ ต้องเป็นไปตามบทบัญญัตินั้น

การครอบครองโดยสุจริต หมายถึงว่าได้รับโอนการครอบครองโดยไม่รู้ว่สังหาริมทรัพย์นี้ได้โอนไปให้บุคคลอื่นก่อนแล้ว แต่ถ้าประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงจะถือว่าสุจริตไม่ได้ และกรณีมีค่าตอบแทนนั้นก็มีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 1299 วรรค 2 คือไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นตัวเงิน เพียงแต่ตกลงว่าจะมีค่าตอบแทนก็ได้ ตอบแทนด้วยแรงงานที่สามารถคิดคำนวณเป็นเงินตราได้หรือ โดยการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินก็ถือว่ามีค่าตอบแทน

การพิสูจน์ว่าคนใดครอบครองโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือไม่ตกเป็นภาระแก่ผู้กล่าวอ้างว่าคนสุจริตเสียค่าตอบแทนเป็นผู้พิสูจน์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 781/2499 เมื่อศาลพิพากษาว่าทรัพย์สินใด ๆ เป็นกรรมสิทธิ์แก่คู่ความฝ่ายใดแล้ว ก็ยอมใช้ยันแก่บุคคลภายนอกได้ เมื่อมีผู้อ้างว่าได้กรรมสิทธิ์ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1303 ก็เป็นหน้าที่ของผู้นั้นจะต้องพิสูจน์ว่าตนมีสิทธิคิดว่าโดยได้ครอบครองมาและเสียค่าตอบแทนโดยสุจริต